

خانه‌ای برای آقای بیسواس

● **خانه‌ای برای آقای بیسواس**

● و.س. ناپیل، ترجمه مهدی غبرائی

● نشر فرزانه روز، چاپ اول، ۱۳۷۶، قیمت ۲۰۰۰ تومان

دکتر عبدالله ظهیری

و.س. ناپیل

رمان **خانه‌ای برای آقای بیسواس** سومین اثر از آثار و.س. ناپیل است که به فارسی ترجمه شده است. این ترجمه روان و دقیق کار مترجم گرانقدر آقای مهدی غبرائی است. ایشان گویا خیابان میگل، اثر دیگری از ناپیل را نیز ترجمه کرده‌اند که در دست انتشار است. به گفته خود ناپیل، **خانه‌ای برای آقای بیسواس** سترگ‌ترین و عزیزترین اثر اوست. این اثر تقریباً هر سال تجدید چاپ می‌شود. ناپیل آثار بسیاری در زمینه رمان، سفرنامه، روزنامه‌نگاری، و نقد ادبی ظرف سی و اندی سال گذشته نگاشته است. اما به زعم او این اثر چیز دیگری است. شاید هم دلیل عزیز بودن آن برای نویسنده این باشد که این اثر به راستی زندگی خود اوست که به رشته تحریر درآمده است.

این نوشته نقد ترجمه به معنای متعارف آن نیست، هدف بیشتر شناساندن نویسنده و نقش او در شکل‌گیری ادبیات فرا استعماری حوزه دریای کارائیب است. در یادداشت مترجم، جای نکاتی درباره نویسنده خالی است. این نکات می‌تواند به درک جامع‌تری از این اثر کمک کند. در این یادداشت در شرح زندگی ناپیل به ذکر این نکات اکتفا شده که ناپیل در سال ۱۹۳۲ در جزیره ترینیداد در دریای کارائیب زاده شد و در سال ۱۹۵۴ برای تحصیلات دانشگاهی روانه انگلستان گردید. حال آن‌که ذکر چگونگی فراهم آمدن امکانات سفر و تحصیل به مرکز امپراتوری (لندن) — ترینیداد آن هنگام مستعمره انگلیس بود — اهمیت بسیار دارد چرا که بخشی از رمان **خانه‌ای برای آقای بیسواس** بر این مهم استوار گشته است. ناپیل با درجه ممتاز از دبیرستان فارغ‌التحصیل شد و در امتحان بورس تحصیلی دانشگاه آکسفورد مقام نخست را آورد. دریافت این بورس در جزیره ترینیداد کاری بس مهم به حساب می‌آمد.

همچنین در میان سفرنامه‌های ناپیل ذکر می‌شود که *Among the Believers* در میان مؤمنان (۱۹۸۱) به میان نیامده است. این کتاب سفرنامه‌ای است درباره‌ی کشورهای مسلمان غیر عرب در غرب آسیا: ایران، پاکستان، اندونزی و مالزی. همچنین آخرین آثار ناپیل که عنوان انگلیسی آن *Beyond Belief* (فراسوی ایمان) است در سال ۱۹۸۸ نشر یافته و در واقع تکمله‌ای است بر *Among the Believers* (در میان مؤمنان).

برای درک بهتر آثار ناپیل شاید مفید باشد که شرح زندگی او آورده شود. اجداد ناپیل مردمی هندی تبار بودند که در قرن ۱۹ همچون بسیاری از هندیان دیگر در جستجوی کار و نجات از فقر و فاقه از هند به جزایر کارائیب از جمله ترینیداد آمدند. آن روزها امپراتوری انگلیس برای حفظ منافع خود در مستعمرات حوزه دریای کارائیب به نیروی انسانی در مزارع نیشکر نیاز داشت. لذا نیرویی از آن سوی دریاها از هند و چین و نیز بردگان آفریقایی برای رفع این نیاز فراهم آورد. بنابراین توجه به تبار هندی ناپیل و آمیزش او با فرهنگ چندملیتی جزایر کارائیب آنطور که در *خانه‌ای برای آقای بیسواس* و دیگر آثار او دیده می‌شود به درک بهتر شرایطی که در مستعمرات بریتانیا در حوزه دریای کارائیب وجود داشتند کمک می‌کند. در واقع آثار ناپیل آینه‌ای است که جوامع مستمراتی را باز می‌تاباند، جوامعی که در آن افراد مختلف از فرهنگهای مختلف، ناخواسته دور هم گرد آمده و جامعه‌ای چند فرهنگی و "مختلط" نظیر جزایر کارائیب را بوجود آورده‌اند. آثار ناپیل بازتاب شرایط زندگی در مستعمرات است که در آن کارگران چینی، هندی و بردگان آفریقایی و ... به آن راه یافتند تا نیاز نیروی انسانی امپراتوری استعمارگر را مرتفع سازند.

اهمیت ناپیل در ادبیات فرا استعماری از آن روست که او از جمله پیشگامان این جنبش ادبی است او با نقل گفته و شیوه خاص سخن گفتن بومیان مستعمرات در آثار خود و پرداختن به مضامین محلی و منطقه‌ای و زندگی روزمره مردمان آن دیار به عوض تقلید از نویسندگان انگلیسی به نوعی تعارض با اثر ادبی متعارف در انگلیسی پرداخت. این تعارض اولی در واقع نقطه آغاز جنبشهای استقلال طلب در کارائیب بود. آثار ناپیل در سال ۱۹۵۴ نشر یافت حال آنکه استقلال در سال ۱۹۶۵ به دست آمد. آوردن سخن مردم کوچک و بازار که به زبان انگلیسی غیرعالمانه (Creole)^۱ یعنی مخلوطی از زبان انگلیسی و زبانهای محلی و نیز زبانهای اصلی مهاجران هندی-آفریقایی، تکلم می‌کردند کوششی بود بس بزرگ در زمان خود. این شیوه نگارش خود نوعی تصرف و ابداع ادبی بود که بعداً سرمشق سایر نویسندگان حوزه دریای کارائیب قرار گرفت که سبک ناپیل و ادوارد برث ویت Breathwaite را الگوی خود قرار دادند. مترجم محترم در مقدمه آورده‌اند: "شگرد خوددارانه و خشن ناپیل در خور توجه است. نگاه در اینجا سرد و خشک است... انگار این قلم زولاست که چاقوی جراحی به دست گرفته و بی‌ترحم زخمها و دملها را می‌شکافد و چرکها را بیرون می‌ریزد"

۱- کریول creole واژه‌ای که در قرن ۱۶ برای شناسایی اخلاف مهاجرین فرانسوی، اسپانیایی و پرتغالی (و نیز سایر مهاجران آفریقایی و هندی که در هند غربی (دریای کارائیب) آمریکای لاتین و بخش جنوبی ایالات متحده باب شد. گویش Croele معمولاً متشکل است از تک واژه‌های اسپانیایی و فرانسوی به اضافه عناصر دستوری زبانهای بومی Encyclopedia Americana (1975)

(ده). و نیز آورده‌اند "صلابت نثر در خدمت فضای دیگر و بی‌ترحم کتاب است برعکس داستانهای (رمان) خیابان میگل یا (رمان) مشت مالچی عارف که نرم است و لطیف، و به گفته خود نویسنده، از نخستین کارهای اوست و لبریز از احساسات" (یازده). این گفته در واقع خلاف نظر آنتونی برجس منتقد انگلیسی است که آقای غبرائی در مقدمه کتاب نقل کرده‌اند "اثری است با قدرت کمیک بسیار که شفقتی بی‌خلل و خالی از احساسات از ویژگیهای آن است". درست است که خانه‌ای برای آقای بیسواس مملو از تأثر، تألم، سرگردانی و رنج است، اما در جای جای این رمان ناپیال نگاه و پرداخت کمیک خود از زندگی را گنجانده است به طوری که حقیر پیشنهاد می‌نماید شاید بهتر بود عنوان کتاب خانه‌ای برای جناب بیسواس ترجمه می‌شد تا بار کمیک آن همان طور که در اصل اثر مشهود است محفوظ بماند. در گفتگوی شخصیتها نیز این نگاه مطایبه آمیز به زندگی همچنان به چشم می‌خورد و بر لطافت و زیبایی اثر می‌افزاید. ذکر مثالهایی در توضیح این نکته خارج از حوصله این یادداشت است. در جای دیگر در مقدمه کتاب آورده شده است که متن اصلی دچار "کجتایی" است (یازده). حال این که به گفته خود ناپیل، او هر اثر را بارها و بارها بازنویسی می‌کند تا طبع مشکل پسند خود را ارضاکند و نثری آهنگین به وجود آورد که می‌توان گفت نوعی سجع در آن به چشم می‌خورد. ایجاز، روانی و شفافیت ساختار جملات از ویژگیهای آثار اوست. رویهم‌رفته، ترجمه خانه‌ای برای آقای بیسواس کاری است ارزنده و گامی در شناساندن ناپیل و ادبیات حوزه دریای کارائیب به خوانندگان کشورمان. و نیز تلاشی برای ارائه ادبیات فرااستعماری این قسمت از جهان.